

CZU: 37.013.43:159.942+316.6

DOI: 10.36120/2587-3636.v29i3.134-141

PEDAGOGIA CULTURII EMOȚIONALE - ȘTIINȚĂ A EDUCAȚIEI ORIENTATĂ SPRE FORMAREA COMPETENȚELOR SOCIALE

Elena Gabriela BARBU, doctorandă, Școala doctorală „Științe ale educației”

<https://orcid.org/0000-0002-0172-7469>

Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău

Rezumat. Cercetarea prezintă argumente științifice ce vizează pedagogia culturii emoționale ca știință a educației orientată spre formarea competenței de comunicare socială care este stimulată dintotdeauna printr-un spectacol de emoții. Importanța coeficientului emoțional în dezvoltarea personalității primește o valoare mult mai mare. Emoțiile asigură, supraviețuirea, luarea deciziilor, stabilirea limitelor, comunicarea eficientă, plăcută. Cultura emoțională integrează calități și capacități emoționale, comunicative ce asigură conștientizarea, acceptarea și reglarea stărilor și sentimentelor atât personale, cât și ale altora și determină succesul interacțiunilor interpersonale și dezvoltarea personală.

Cuvinte - cheie: pedagogia culturii emoționale, cultura emoțională, competențe sociale.

EMOTIONAL CULTURE PEDAGOGY – SCIENCE OF EDUCATION ORIENTED TO THE TRAINING OF SOCIAL COMPETENCES

Summary. The research presents scientific arguments aimed at the pedagogy of emotional culture as a science of education oriented towards the formation of social communication competence which is always stimulated by a show of emotions. The importance of the emotional quotient in personality development is given a much higher value. Emotions ensure survival, decision making, boundary setting, effective, pleasant communication. Emotional culture integrates emotional, communicative qualities and capacities that ensure awareness, acceptance and regulation of both personal and other states and feelings and determines the success of interpersonal interactions and personal development.

Key words: pedagogy of emotional culture, emotional culture, social competence.

Pedagogia culturii emoționale, ca știință pedagogică autonomă, specializată în investigarea educației emoționalității umane, vizează formarea competențelor emoționale ale agenților educației (educatorul și educatul) [3, p.52].

Pedagogia culturii emoționale prin care înțelegem știința educației, ce analizează conceptele pedagogice operaționale necesare studierii fenomenelor afective ale vieții școlare prin abordări inter, multi- și trans- disciplinare ale pregătirii profesionale pedagogilor implicați în proiectarea/realizarea educației emoționale a elevilor conform unor valori afective specifice actului educațional asigurând calitatea prestanței educaționale [7, p. 222].

Potrivit cercetărilor din domeniul *Pedagogia culturii emoționale*, abilitățile enunțate sunt specifice unui *coach* și se referă la valorile promovate de pedagogia culturii emoționale, reflectate într-un ansamblu de competențe afective. M. Cojocaru-Borozan (2010), scoate în evidență următoarele criterii de valori:

- a identifica propriile emoții și pe cele ale altor persoane;

- a exprima corect emoțiile, ajutându-i pe alții să și le exprime;
- a înțelege propriile emoții și pe cele ale altor persoane;
- a gestiona emoțiile proprii și adaptarea la emoțiile altora;
- a utiliza propriile emoții și competențele emoționale în diverse domenii de activitate;
- a comunica eficient;
- a lua decizii corecte;
- a gestiona prioritățile;
- a fi motivat;
- a-i motiva pe alții;
- a stabili și a menține relații interpersonale pozitive

În suportul de curs „Educația pentru dezvoltare emoțională și sănătate mintală” găsim sintetizată ideea precum că, pedagogia culturii emoționale are următoarele funcții:

- de educație a emoționalității;
- culturală de intelectualizare a trăirilor emoționale;
- de dezvoltare și promovare a valorilor culturii emoționale [6, p.52].

Autorul francez, R. Cloninger menționează tendințele adolescenților de căutare a unor noi stimuli, de evitare a pedepsei, de a reacționa intens la stimuli în comunicare, din aceste rațiuni îndemnând experții în pedagogie emoțională să intervină cu anumite intervenții adaptate contextual. Reieșind din aceste constatări în opinia noastră, pedagogia culturii emoționale ar putea fi definită ca fiind știința pedagogică, ce analizează conceptele pedagogice operaționale necesare studierii fenomenelor afective ale vieții școlare prin abordări inter-, multi- și transdisciplinare ale pregătirii profesionale a pedagogilor implicați în proiectarea/realizarea educației emoționale a elevilor conform unor valori afective specifice actului educațional [13, p. 171].

Emoția și gestionarea ei este un instrument important de studiu al *pedagogiei culturii emoționale*. În limba franceză se spune *émotion*, în italiană *emozione*, fiind definită ca o reacție afectivă de intensitate mijlocie și de durată relativ scurtă, însoțită adesea de modificări în activitățile organismului, oglindind atitudinea individului față de realitate. Emoția poate fi clasificată ca un sistem de apărare, întrucât psihologic emoția afectează atenția, capacitatea și viteza de reacție a individului dar și comportamentul general [9].

În dicționarul psihologic *emoția* reprezintă starea deosebită a unui organism, care survine în condiții bine definite (o situație numită emoțională), însoțită de o experiență subiectivă și de manifestări somatice și viscerale [8, p. 230].

Ceea ce numim *emoție* poate fi înțeles ca o altă dimensiune a eului nostru, un *impuls* emis de inconștient ca reacție la ceea ce percepe conștientul în timpul unei trăiri.

Cercetând noțiunea de emoție, putem veni cu o constatare: în viziunea lui P. Ekman există 7 tipuri de emoții primare: *mirare, supărare, fericire, frică, dispreț, dezgust și furie*. R. Plutchik clasifică emoțiile în 8 tipuri: *bucurie, încredere, frica, mirare, tristețea,*

dezgust, furie, anticipația. Psihologul D. Goleman – clasifică emoții primare: mânie, tristețe, frica, bucurie, iubire, surpriza, dezgust, rușine.

O metodă mai obișnuită de clasificare este cunoscută sub forma: *emoții pozitive, emoții negative*.

Emoțiile pozitive sunt acele emoții care îți oferă o stare de bine, de bucurie, de mulțumire, de satisfacție. Când simți în corpul tău emoții pozitive, acesta este un indicator care îți confirmă cu precizie că trăiești în armonie cu ceea ce îți dorești.

Emoțiile negative sunt acele emoții care te epuizează. Îți aduc nefericire, tristețe și te țin departe de ceea ce îți dorești, de ceea ce este important pentru tine, ele iau forma durerilor sufletești și fizice.

Pentru a exemplifica cele expuse, remarcăm că influența *emoțiilor negative* afectează din mai multe aspecte:

- influență mentală: blochează gândirea și creativitatea;
- influență fizică: aduce celulele din corp în stare de degradare, care conduce la apariția bolilor;
- influență emoțională: aduce sufletul în stare de durere profundă;
- influență spirituală: poziționează individul în dezacord cu forțele divine.

Din cele expuse, putem susține că la adolescenții cu dependență de internet și tehnologii informaționale predomină anumite emoții, care desemnează starea psihică și fizică a adolescenților.

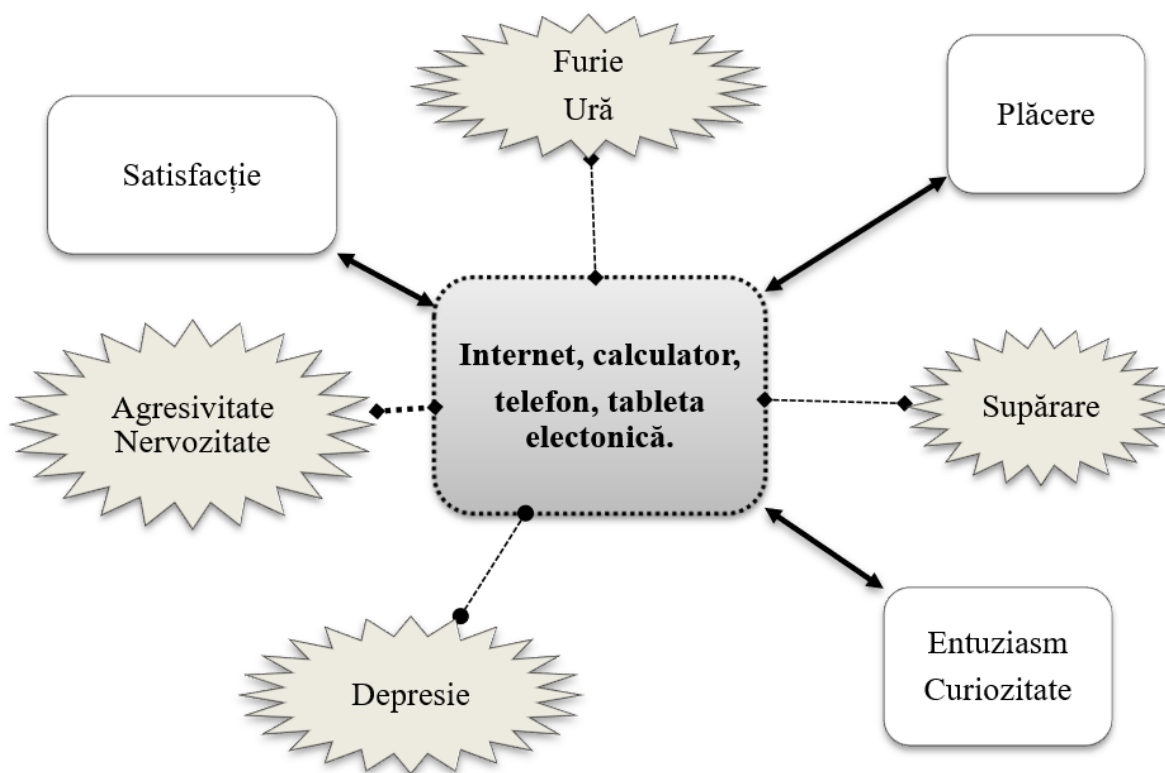

Figura 1. Impactul emoțional la adolescenți cu dependență de TI

În Figura 1. sunt indicate unele din cele mai remarcate *emoții*, ce sunt exteriorizate de către adolescenții ce au o dependență de TI. Potrivit opiniei lui M. Zlate (2007), doctor în psihologie și profesor universitar, emoțiile ce sunt declanșate, trec printr-un *proces reactiv* având câteva etape de desfășurare. Important este să le distingem și să le putem stăpâni:

- trăirea subiectivă conștientizabilă (experiență sufletească, personală, conștientizată);
- modificările fiziologice vegetative (indică natura transformărilor a proceselor fiziologice, fiind în afara controlului voluntar);
- manifestări comportamentale (exteriorizare a sentimentelor prin comportament);
- intrarea în rezonanță cu ceilalți (dezacord, conflict cu cei din jur) [13, p.18].

Comunicarea socială a fost stimulată dintotdeauna printr-un *spectacol de emoții*. Importanța coeficientului emoțional în dezvoltarea personalității primește o valoare mult mai mare. Emoțiile asigură, supraviețuirea, luarea deciziilor, stabilirea limitelor, comunicarea eficientă, plăcută, după cum menționează M. Rocco [12, p.73].

Prin etapele delimitate ale *procesului reactiv* emoțional, cercetătorul M. Zlate susține împreună cu alți promotori teoriile pozitivistice asupra emoțiilor. Acesta a remarcat că finalitatea procesului emoțional constă în crearea rezonanței afective (cum ar fi emoțiile, pasiunile, sentimentele, anxietatea, tristețea, bucuria și chiar senzațiile de plăcere și de durere) [13, p.13].

J. Cosnier, medic, psihiatru, psihanalist și etiolog, oferă în lucrarea sa „Psychologie d'émotions et des sentiments” răspunsuri la următoarele întrebări: „ce sunt emoțiile”, „tipuri”, „ce reprezintă emoțiile” și „cum să le canalizăm într-o anumită direcție” sau „cum să le reprimăm”. În lucrarea sa găsim descrise diverse tipuri de emoții dar și despre *absența emoțiilor: gândirea operatorie și alexitimia*. Gândirea operatorie este sintetizată ca o tulburare psihosomatică, ce se derulează ca o „gândire” a unui calculator [12].

Termenul de *aleximie* a fost propus de Sifneos în 1972 și semnifică *lipsa de cuvinte pentru emoții*. Deci, absența emoțiilor, precum gândirea operatorie și aleximia, ar putea constitui forme periculoase de adaptare la viața modernă, căci gândirea, precum un calculator fără emoții, nu implică viață, energie, satisfacție. Societatea fără emoții este seacă. Influența emoțiilor a determinat împărțirea acestora la nivel teoretic în două tipuri de teorii:

- a) teorii sociologice a emoției (sfera de interes este centrată pe rolul emoțiilor în viața socială, pe rolul lor în construcția sinelui, pe influențele pe care le au în cadrul interacțiunilor sociale și în restabilirea echilibrului social plecând de la norme, pe atribuția asupra cadrului acțiunilor coercitive luate din rândul structurilor sociale);
- b) teorii culturale a emoției, care consemnează rolul normelor culturale în orientarea emoțiilor și implicarea managementului asupra emoțiilor. Ceea ce într-o cultură poate să dezvolte emoția *de vină*, în altă cultură nu are un corespondent emoțional

identic [9, p. 33].

Cultura emoțională este studiul sentimentelor, a emoțiilor și reprezintă modalitatea de redare, exteriorizare a lor, a sentimentelor printr-o manieră echilibrată, cultă, cizelată, bine gestionată. Persoanele ce și-au cultivat o cultură emoțională prin studierea acestei științe, posedă adesea o stare de stabilitate emoțională, o autonomie emoțională, o conduită de a răspunde în mod adecvat la diverse situații stresante ce pot parveni din mediul înconjurător. Cultura emoțională organizează viața emoțională umană.

Cultura emoțională – (lat. Cultura) literalmente maniere de emoții; nivelul de dezvoltare emoțională, care implică capacitatea de reacție emoțională și responsabilitatea pentru sentimentele lor pentru ei și pentru alții [7].

Este important să remarcăm că ați modela personalitatea după bunul plac nu este un lucru imposibil, atâta timp cât sunt profesori și mentori buni ce ghidează acest proces.

Întreaga lume optează pentru un învățământ care ar fi axat pe disponibilitatea perspectivă și continuă pentru cunoaștere și acțiune, pentru desăvârșirea culturală a personalității umane, pentru reflecție și spirit activ și critic, pentru adaptarea creativă a omului la contextul social ce este în permanentă schimbare [17, p. 21].

Cercetătorii din domeniul educației și a psihologiei emoțiilor aduc argumente științifice ce demonstrează importanța educației emoționalității umane.

- „*Pedagogia emoțională este știința educației preocupată de cercetarea, proiectarea și dezvoltarea competențelor emoționale ale personalităților implicate în educație*” (D. Chabot);
- „*cultura emoțională individuală sporește culturalizarea afectivă a societății*” (D. Goleman);
- M. Cojocaru-Borozan, (2010), dezvoltă acest concept ca o „*comunicare specifică procesului educațional cu scopul de a dezvolta, în cadrul obiectivelor didactice, potențialul emoțional al agenților educației, exprimat în valori emoționale concretizate într-un stil de comunicare charismatic (fascinant și atractiv)*” [13, p. 66];
- „*cultura emoțională se exprimă în achiziții intelectuale practice, reflectate în cunoștințe despre emoții, ce condiționează fericirea socială a individului*” (K. Y. Ожогов);
- „*inteligenta emoțională este o nouă paradigmă pentru creșterea copiilor și o abordare realistă și practică a acestui lucru*”, autori M.J. Elias, St. E. Tobias, B.S. Friedlander (2007);

Conform ghidului practic pentru părinți *Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale*, au fost expuse prin următoarea figură, succesiunea de formare a emoțiilor a adolescenței, copiii și maturi (vezi Figura 2) [6, p.52].

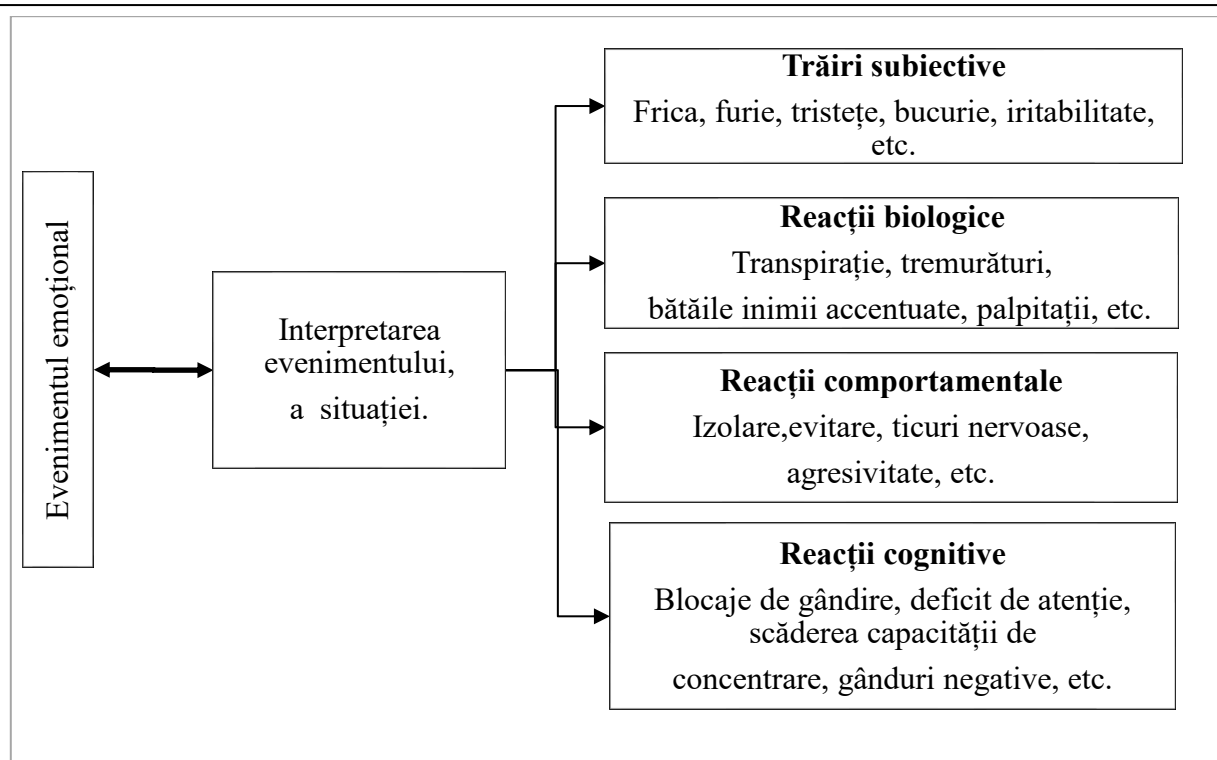

Figura 2. Evoluția emoțiilor la adolescenți

Examinând această figură vom deduce că natura emoțiilor expuse, poate fi interpretată diferit, iar semnificația unui eveniment sau a unei situații poate provoca reacții deosebite (de exemplu: profesorul anunță tema nouă sau evaluare, cineva este indiferent, alții cointeresați, supărați, speriați).

Potrivit teoriei lui Trice și Beyer (1993), susținută și de Halloran (2007):

- „cultura apare ca o necesitate emoțională, culturile indivizilor fiind îmbinate cu semnificații emoționale asigură securitatea psihologică în situații tensionante ale vieții”.

Potrivit opiniei lui B. Rime (2009):

- „cultura constituie un limbaj universal, o platformă de la care plecând se poate realiza o comunicare și o comuniune între oameni, oricât de diferiți ar fi ei în sensul de profesie ” [11, p. 54].

De rând cu acestea, ținem să evidențiem opinia lui Steven L. Gordon despre *Cultura emoțională*. Aceasta însumează: *senzațiile corporale, gesturi expresive și acțiuni, situația socială sau relația socială și cultura emoțională*. *Cultura emoțională este generată de credințe, norme și cuvinte din vocabularul specific al limbii respective, care pot fi asociate cu etichete ce ajută la descifrarea emoțiilor* (Gordon, 1990, pp. 151-152, apud Chelcea, 2008 [8, p. 80].

Clasificarea emoțiilor este un subiect cercetat și studiat în continuu, la moment există mai multe surse și autori cunoscuți care dezbat acest subiect. Cercetările actuale definesc emoția ca „stare afectivă” cu două caracteristici principale plăcerea sau durerea, fiind

măsură să identifice atât circumstanțele, cât și motivele care furnizează trăirile afective [12, p. 7].

O importanță majoră o constituie la adolescenți *dezvoltarea competențelor emoționale și sociale* – deprinderile inteligenței emoționale, deoarece acestea *facilitează sănătatea mentală*, iar adolescenții vor fi mai bine pregătiți pentru orice tip de informație, eveniment sau integrare socială.

Adolescenții care prezintă deficite la nivelul competențelor emoționale și sociale riscă să dezvolte probleme serioase în diverse domenii precum ar fi: sănătatea mintală, dezvoltarea cognitivă, pregătirea pentru școală ce influențează copilăria, adolescența, cât și viața de adult. Persoanele ce sunt lipsite de competențe sociale suferă mult mai mult în viața de zi cu zi, comparativ ce cei ce sunt echilibrați, manierați, sociabili. Am putea spune că, datorită unor gestionării emoționale corecte exteriorizarea lor se face printr-o manieră rațională în raport cu lumea înconjurătoare și asigură un succes în viață. În urma cercetării implementate s-a atestat că mai mult de 70-80% din elevii manifestă o dependență de calculator, aleg să se informeze din TI, ignoră prietenii reali, sportul și petrec un timp necontrolat la calculator. La acești elevi EQ este *scăzut* sau este *mediu*, ceea ce duce la dependența de TI. Acești copii pun în prim plan plăcerea pe moment, nu posedă abilități de comunicare empatică, sunt inhibați, nu au un comportament echilibrat, și nu își recunosc propriile greșeli.

Bibliografie

1. CHELE, G. E. *Utilizarea îndelungată a calculatorului la copii și adolescenți: Factor de risc sau condiție premorbidă*. Iași: Universitatea de medicină și farmacie „Grigore T. Popa”, 2010. 56 p.
2. COJOCARU-BOROZAN, M. *Dimensiunea anatomo-fiziologică a culturii emoționale*. Ch.: Tipogr. UPS „I. Creangă”, 2014. 132 p.
3. COJOCARU-BOROZAN, M. *Formarea continuă a culturii emoționale la profesorii școlari (seminarii metodologice)*. Chișinău: UPS „I. Creangă”, 2010. 42 p.
4. COJOCARU-BOROZAN, M. *Metodologia cercetării culturii emoționale*. Chișinău: UPSC, 2012. 208 p.
5. COJOCARU-BOROZAN, M. *Tehnologia dezvoltării culturii emoționale*. Chișinău: UPSC, 2012. 240 p.
6. COJOCARU-BOROZAN, M. *Teoria culturii emoționale*. Chișinău: Tipogr. UPS „I. Creangă”, 2010. 239 p.
7. COJOCARU-BOROZAN, M. *Teoria și metodologia dezvoltării culturii emoționale a cadrelor didactice*. Teză de doctor habilitat în pedagogie, Chișinău, 2011. 385 p.
8. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională în Leadership*. București: Curtea Veche, 2007. 319 p.

9. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*. Ed. a III-a. București: Curtea Veche, 2008. 430 p.
10. MAYER, J.; SALOVEY, P. *Teoria inteligenței emoționale*. București: EDP, 1990. 198 p.
11. RIMÉ, B. *Comunicarea socială a emoțiilor*. București: Trei, 2008. 533 p.
12. ROCO, M. *Creativitatea și inteligență emoțională*. București: Polirom, 2001. 300 p.
13. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei*. București: Pro Humanitate, 2000. 300 p.
14. ZLATE, M. *Psihologia muncii-relații interumane*. București: EDP, 1981. 362 p.
15. GORDON, S. L. Social structural effects on emotions. În: T.D. Kemper (ed.). *Research Agendas in the Sociology of Emotions*. Albany: State University of New York Press, 1990. 179 p.